

Lisa 3.

Ainevaldkond „Kunstiained”

<u>1. Üldosa</u>	<u>2</u>
<u>1.1. Valdkonnapädevus</u>	<u>2</u>
<u>1.2. Ainetundide jaotus</u>	<u>2</u>
<u>1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming</u>	<u>2</u>
<u>1.4. Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks</u>	<u>5</u>
<u>1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine (õppekorralduse erisused)</u>	<u>7</u>
<u>1.6. Hindamine</u>	<u>8</u>
<u>1.7. Õppekeskkond</u>	<u>8</u>
<u>Ainekavad</u>	<u>10</u>
<u>2. Kunst</u>	<u>10</u>
<u>2.1. Õppeaine kirjeldus</u>	<u>10</u>
<u>2.2. Gümnaasiumi lõpuks taotlevad teadmised, oskused, hoiakud</u>	<u>11</u>
<u>I kursus: „Kunst ja kunstiajalugu“</u>	<u>13</u>
<u>II kursus: Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil</u>	<u>15</u>
<u>3. Muusika</u>	<u>18</u>
<u>3.1. Õppeaine kirjeldus</u>	<u>18</u>
<u>3.2. Gümnaasiumi lõpuks taotlevad teadmised, oskused, hoiakud</u>	<u>19</u>
<u>I kursus: Uusaegse helikeele kujunemine</u>	<u>26</u>
<u>II kursus: Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas</u>	<u>29</u>
<u>II kursus: Eesti muusikalugu</u>	<u>33</u>

1. Üldosa

1.1. Valdkonnapädevus

Kunstiainete valdkonnapädevuse kujundamise esmane alus on äratada valdkonna vastu huvi ja hoida seda järjekindlalt. Kunstiainete valdkonnapädevus on universaalne ja väljendub selles, et gümnaasiumi lõpuks õpilane eakohaselt:

1. teadvustab oma sidet muusika, kunsti ja visuaalkultuuriga ning Eesti ja maailma kultuuripärandiga;
2. loob, uurib ja tõlgendab, kasutades muusika, kunsti ja visuaalkultuuri väljendusvahendeid, teadmisi ning meetodeid;
3. mõtestab ning reflekteerib eri kultuurinähtusi, enda ja kaasõppijate loometegevust;
4. mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas;
5. osaleb kunstide suhtluses tõlgendamist vajava sõnumi edastaja ning vastuvõtjana informeeritult ja kriitiliselt;
6. on loova eluhoiakuga ja lahendab probleeme loovalt.

1.2. Ainetundide jaotus

Kunstiainete valdkonda kuuluvad kohustuslike õppeainetena muusika ja kunst. Kunstiainete kohustuslikud kursused on järgmised:

Õppeaine	10.klass	11.klass	12.klass	Kokku
Kunst	-	1	1	2
Muusika	1	1	1	3

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Kunstiainete valdkonnapädevus lähtub arusaamast, et õpilase areng on elukestev ja mõjutatud kultuurist ning kunstid (muusika, kunst, kirjandus, draama, film, tants) ja kultuur laiemalt (visuaalkultuur, pärand- ja pärimuskultuur jms) on inimese dialoogipartnerid kogu elu jooksul. Kunstid on olulised väärtushinnangute, suhtluskultuuri, empaatia ning kriitilise mõtlemise arendamise vahendid. Kunstide kui professionaalse kõrgkultuuri loomingu kõrval on tähtis ka uuriv ja leiutav looming ning kultuur mõtestatud inimtegevusena laiemalt.

Kunstiained rõhutavad õppe koondumist viie põhimõtte ümber:

1. **kunste on vaja tõlgendada.** Kunstide kõne ei ole sõnasõnaline, kunstiteosed pakuvad eri tõlgendusvõimalusi ja tähendusi, mis põhinevad alati maailmavaatel, varasemal elu- ja kunstikogemusel ning on juhitud tunnetest, samuti kogemise kontekstist.

Tõlgendamise puhul on alati võimalik lähtuda erinevatest vaatepunktidest ja ootustest. Isiklik kogemus kasvatab kogemuse tähenduslikkust õpilase jaoks. Kunsti ja muusika õppimisel on vaja toetada tõlgendamisoskust;

2. **kunstid toetavad mitmekülgset loovust.** Kunsti ja muusika õppimine kujundab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, et jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni. Kunstidega tegelemine gümnaasiumis toetab õpilooovust (uudsed tähenduslikud kogemused ja nende mõtestamine, uurimise- ja refleksioonioskused) ning argilooovust (fantaasia, maailma uudne mõtestamine enda jaoks, uudne toimimisviis igapäevaelus);
3. **kunstid toetavad esteetilise tundlikkuse kasvu ning inimese heaolu.** Kunsti ja muusika õppimine gümnaasiumis võimaldab õpilasel ära tunda, emotsionaalselt kogeda ja hinnata enda ümber subjektiivset ilu (kuuldavat, kombatavat, nähtavat, abstraktset) ning nautida seda samavõrra nagu teiste oskusi või meisterlikkust. Ilu ja meisterlikkuse väärtustamine toetab rahulolu ja tähenduse leidmist maailmas, suurendab maailmaga seotuse tunnet ning innustab inimest püüdlema oma eesmärkide poole. Kunstiainetel on tähtis osa muutuvates oludes isiklikku ja ühiskondlikku heaolusse panustava inimese kujundamisel;
4. **kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed,** mis on lahutamatu seotud loomega – musitseerimise ja visuaalkunsti, ent ka performatiivsete kunstide loomisega. Kunstitegevustes toetatakse sügavama kognitiivse võimekuse kujunemist. Õppimine (sh musitseerimine ja visuaalkunst, kuid ka performatiivsete kunstide loomine) on sügavam, kui see toimub terviklikult nii keha kui ka vaimu ja eri meelte koostöös;
5. **kunstide õppimine toetab iseenda mõistmist ja mõtestamist ning üldpädevuste omandamist sisukalt ja terviklikult.** Kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ning eneseväärikust. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada kognitiivseid oskusi, nt loovat ja kriitilist mõtlemist, refleksiooni- ja analüüsioskusi, samuti mitte-kognitiivseid oskusi, nt avatust, otsustusvõimet ja riskijulgust.

Kunsti ja muusika valdkonnasisene lõiming

Valdkonnasisene lõiming tugineb kunsti ja muusika kokkupuutepunktile. Kunst ja muusika jagavad sarnaseid baasmõisteid, mille sisu on aga erialade väljendusvahenditest lähtuvalt ainuomane; ka kontseptsioonide sisu ei pruugi kattuda. Seetõttu on kunsti ja muusika lõimingukeskmeks ühised aspektid:

1. teose, autori ja loomingu määratlus:

- Tuuakse näiteid teiste kunstivaldkondade autoritest (nt kirjanikud, lavastajad)

- Käsitletakse esimesi nimeliselt teadaolevaid autoreid nii kunstis kui muusika. Kui autor ei ole teada, siis põhjendatakse seda (nt rahvalaulude, vanemate teoste või tänavakunsti puhul);
- Erinevate elukutsete paljusus ajaloolises ja nüüdisaja muusika- ja kunstikorralduses (nt impressaario, mänedžer, operaator, galerist, kirjastaja, helirežissöör)
- Ajalooline vaade loomingu määratlusele ja võimalustele (nt rahvamuusika ja -kunst kui loomine, esitamine ja taasesitamine, *happening* ja *performance*, tänavakunst, stilisatsioon)

2. esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika:

- Mõne kindla autori kuvandi loomine ja muutumine kultuuris (nt filmid Beethovenist ja van Goghist, erinevate režissööride, kriitikute, uurijate tõlgendused ja rõhuasetused)
- Interpreteerimise erinevus (muusika esitus ja tõlgendamine, kunstis erinevate teemade (nt Madonna lapsega, püha õhtusöömaaeg, teiste kunstnike teoste aproprieerimine (kohandamine)) näited)
- kureerimine (nt erinevate teoste valik ja kombineerimine, konteksti loomine, kunstiteoste vahelise seose lavastamine, kontserdikava koostamine, *soundtrack*'i loomine)
- kriitik kui professionaalne kunsti mõtestaja, hindaja ja vahendaja

3. ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film):

- Teoreetiline ülevaade erinevate kultuuride ajalooliselt mitmemeelsetest etendustest (Antiik-Kreeka draama, Prantuse õukonna ballett, tummfilm, nüüdisaegne draama- ja muusikalavastus) ja nende põhjal loodud lavastus

4. nüüdisaegsed mitmemeelised kunstinähtused:

- Video ja *performance*, muusikavideo, meie aja tsirkus, installatiivne, uusmeedia kunst jms
- Visuaalne album, fotofilm, reklaamfilm
- Võib käsitleda heli ja pildi omavahelist mõju. Näiteks katsetada sama visuaali erinevate helitaustadega ja reflekteerida, kuidas kogemus muutub, *soundtrack*'i loomine, animatsiooni helindamine.

5. Apropriaatsioon nii muusikas kui kunstis: sämpeldamine, remiks, kaver, kollaaž, assamblaaž, pastišš, stilisatsioon, töötlus, orkestratsioon, transkriptsioon ja arranžeerimine.

6. Kunst ja muusika kui loomemajanduse valdkonnad: kunsti- ja muusikakorraldus, vahendamine, brändimine, kunsti- ja muusika meedia, sisuloo, levitamine ja suunamudimine, festivalid, biennaalid jm rahvusvahelised suursündmused.

1.4. Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Kunstiained aitavad arendada loovust, analüütilist mõtlemist ning esteetilist tajumist. Lõiming teiste õppeainetega võimaldab kujundada terviklikumat maailmapilti, luua seoseid erinevate teadmiste ja oskuste vahel ning toetada õpilaste mitmekülgset arengut.

Ajalugu ja ühiskonnaõpetus – Kunstiajaloo uuritakse, kuidas ajastud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud kunsti arengut. Kunstiteoste ja muusika analüüs aitab mõista ajaloolisi sündmusi ja kultuurilisi protsesse.

Keele ja kirjandus – Illustratsioonid kirjanduses, luule visuaalne kujutamine, kunstiteoste kirjeldamine ja analüüs aitavad arendada kirjalikku ja suulist eneseväljendust.

Matemaatika – Geomeetria, proportsioonid ja sümmeetria on olulised nii kunstis kui ka arhitektuuris. Perspektiiviõpetus ja kuldloige on praktilised näited matemaatika kasutamisest kujutavas kunstis.

Loodusteadused (bioloogia, keemia, füüsika) – Pigmentide keemia, valguse ja värvi füüsika, inimkeha anatoomia joonistamisel ja muusikainstrumentide akustika.

Geograafia – Kunst ja muusika eri kultuurides, maastikumaal ja selle seosed looduskeskkonnaga, arhitektuuri ja linnaruumi areng.

Inimeseõpetus ja psühholoogia – Kunst kui emotsioonide väljendamise vahend, muusika ja kunstiterapeutilised mõjud, eneseanalüüs loovate tegevuste kaudu.

Võõrkeeled – Rahvusvahelise kunsti- ja muusikaterminoloogia tundmaõppimine, erinevate kultuuride kunsti ja muusika kaudu keeleoskuse arendamine.

Tehnoloogia ja informaatika – Digitaalne kunst, animatsioon, heli- ja videomontaaž, mediakunst ja kujundusprogrammid.

Üldpädevuste arendamine kunstiainetes

Kultuuri- ja väärtuspädevus – Kunsti ja muusika kaudu tutvutakse erinevate kultuuride ja ajastute loominguga, kujundatakse arusaama esteetikast ja loovuse rollist kultuuris.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus – Kunstiprojektid, meeskonnatöö ja koostööpe arendavad suhtlus- ja koostööpet.

Enesemääratluspädevus – Kunst annab võimaluse avastada ja väljendada oma identiteeti, arendada eneseanalüütilisi oskusi ning julgustab isikupärase loomingulise tee leidmist.

Õpipädevus – Kunstiõpe arendab kriitilist ja loovat mõtlemist, probleemilahendusoskust ja võimet kasutada erinevaid väljendusvahendeid.

Suhtluspädevus – Kunsti ja muusika kaudu õpitakse analüüsima ja tõlgendama visuaalset ja helilist teavet, arendatakse esitlus- ja argumenteerimisoskust.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiapädevus – Kujutavas kunstis ja muusikas kasutatakse matemaatilisi ja teaduslikke põhimõtteid, näiteks proportsioonid, valguse murdumine värvides ja akustilised fenomenid muusikas.

Ettevõtlikkuspädevus – Kunsti ja muusika kaudu arendatakse loovust, algatusvõimet ja innovaatilist mõtlemist, mis on olulised nii kultuurivaldkonnas kui ka laiemalt tööturul.

Digipädevus – Digitaalkunst, helitöötlus ja graafiline disain on olulised kaasaegse kunsti- ja muusikaõppe osad.

Läbivad teemad kunstiainetes

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – Kunsti ja muusika roll isiklikus arengus, professionaalsed võimalused loovtöö valdkonnas.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – Taaskasutus kunstis, loodussõbralike materjalide kasutamine, keskkonnateadlikkus kujutavas kunstis ja muusikas.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – Kultuuriürituste ja kunstiprojektide korraldamine, osalemine kogukondlikes kunsti- ja muusikaalgatustes.

Kultuuriline identiteet – Eesti ja maailma kunsti ja muusika ajaloo tundmaõppimine, kultuuripärandi väärtustamine ja loovkasutamine.

Teabekeskond ja meediakasutus – Meediakunst, kunsti ja muusika kriitiline analüüs, kunsti- ja muusikakriitika lugemine ja kirjutamine.

Tehnoloogia ja innovatsioon – Digitaalsete lahenduste kasutamine kunstis ja muusikas, interaktiivsed kunstiprojektid, virtuaal- ja liitreaalsuse võimalused loomingus.

Tervis ja ohutus – Ergonoomika kunstitegevustes, hääleseadmine ja kehaline koormus muusikaharjutustes.

Väärtused ja kõlblus – Kunsti ja muusika eetilised külljed, autorsus ja intellektuaalomandi kaitse, loovuse ja vastutuse seosed.

1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine (õppekorralduse erisused)

Õpe on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ja õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaks õppijaiks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid ning vastutada oma õppimise eest.

Õpet kavandades ja korraldades lähtutakse õppekava üldpädevustest, kooli väärtustest, gümnaasiumi lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust ning läbivate teemade ja lõimingu rakendamise põhimõtetest.

Gümnaasiumis õpet kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd, seejuures:

1. arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huve, individuaalset eripära ja isikupärasteid erivõimeid, kasutatakse diferentseeritud ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpi- ja eluraskustele, pakutakse õpiabi ja tuge õpivalikutes;
2. võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas, kunsti ja muusika uusimaid käsitlusi ning valdkonnas toimunud arengut ja seostatakse neid, rakendades didaktika nüdisaegseid käsitlusi;
3. taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks; suunatakse õppijat oma õppimist mõtestama ja kavandama ning õpikoormust jagama;
4. võimaldatakse õpet nii iseseisvalt kui ka koos teistega, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi, mõtestatakse ja analüüsitakse õppimist, suunatakse tegema teadvustatud ja teadlikke valikuid ning võtma vastutust oma õppimise eest;
5. kaasatakse õpilasi õppe kavandamisse, plaanitakse õppes aega eesmärkide ja taotletavate õpitulemuste saavutamise viiside ja hindamiskriteeriumide läbiarutamiseks ning refleksiooniks;
6. võetakse piisavalt aega terviklike õppeühikute, mitmeid osaoskusi arendavate, õppijate jaoks tähenduslike tulemusteni viivate õppeülesannete tegemiseks;
7. rakendatakse uurivat ja probleemilahendustele suunatud õpet, kasutatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja analüüsivõimet soodustavaid tegevusi, laiendatakse õpilaste teadmisi mitmekülgset, tutvustatakse valdkonna aktuaalsete probleemide näiteid;
8. rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka nüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, arendatakse info kriitilise otsimise ja hindamise pädevust, arvestades autoriõigust ja uurijaeetikat;
9. kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda: loodus- ja linnakeskkonda, arvuti- ja multimeediaklassi, virtuaalkeskonda jne, käiakse õppekäikudel, kontsertidel, teatrites, näitustel, muuseumides, stuudiotel, muusikakoolides, looduses, raamatukogudes jm;

10. võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik; seostatakse õppesisu nii Eesti kui ka maailma kunsti ja rahvakultuuri näidetega.

1.6. Hindamine

Hindamine kunstiainetes suunab ja julgustab õpilasi õppima ning tekitab ja hoiab huvi kunsti ja muusika vastu. Hindamise aluseks on kunsti ja muusika ainekavades esitatud õpitulemused ning kooli kehtestatud hindamisjuhised.

Hindamine toimub mitmekesiste meetodite kaudu, sealhulgas kujundava ja kokkuvõtva hindamise kaudu, et toetada õpilase loovust, isiklikku arengut ja ainealaseid oskusi.

1.7. Õppekeskkond

Õppekeskkonda kujundades lähtutakse riikliku õppekava alusväärtustest ning Vivere Gümnaasiumi põhiväärtustest – koostööst, inimlikkusest, loovusest ja rõõmust – ning luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond. See rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning toetab õpilaste loovust, eneseväljendust ja iseseisvust.

Kunstiainete valdkonnapädevuse kujunemise eelduseks on sotsiaal-emotsionaalselt, vaimselt ja füüsiliselt toetav õppekeskkond, mis soodustab õpilaste autonoomiat, on kaasav ning vastab õpilaste võimetele. Kunstid on loomu poolest muutuvad, väärtuste piire kompavad ning sageli vastuolulisi tundeid tekitavad. Seetõttu on eriliselt tähtis tagada turvaline vaimne keskkond, kus hinnanguvabad arutelud ja dialoog loovad ruumi avatud mõtlemiseks ja loovaks eneseväljenduseks.

Õppekeskkonna eripärad

Füüsiline õppekeskkond

1. Kunstiõpetus toimub ruumides, mis on varustatud kvaliteetsete töövahendite ja materjalidega, mis on õpilastele kättesaadavad kokkulepitud korras.
2. Ruumid on kohandatud erinevate kunstivormide õppimiseks, sealhulgas maalimiseks, skulptuuriks, graafikaks, digitaalseks kunstiks ja installatsioonide loomiseks.
3. Valguslahendus vastab professionaalsele standardile (500-luksine päevavalgusspekter tööpinna), tagades piisava valgustuse täpsust nõudvateks kunstiprotsessideks.
4. Olemas on kohad tööde kuivatamiseks, hoiustamiseks ja eksponeerimiseks, sealhulgas koolisisene galeriipind õpilaste loominguliste saavutuste esitlemiseks.
5. Õppetöö viiakse läbi ka autentsetes keskkondades, sealhulgas linnaruumis, muuseumides, galeriides, etendusasutustes ja looduses.

Tehnoloogiline ja digikeskkond

1. Kunstiõppes kasutatakse kaasaegseid digivahendeid: graafikalaudu, 3D-printereid, foto- ja videokaameraid, skannereid ja projitseerimisvõimalusi.
2. Digitaalse kunsti õpetamisel on õpilastel juurdepääs tarkvarale, nagu Adobe Creative Suite, Blender ja muud visuaalse disaini ning animatsiooni programmid.
3. Internetiühendus ja multimeediavõimalused toetavad õpilaste uurimistöid ja digitaalset loovtööd.

Sotsiaalne ja emotsionaalne õppekeskkond

1. Õppetöös väärtustatakse õpilaste eneseväljendust ja originaalsust, luues keskkonna, kus eksimine on osa õppimisest.
2. Kunstiõppes rakendatakse mentorõppe ja individuaalset juhendamist, et toetada õpilaste arengut vastavalt nende isiklikele huvidele ja oskustele.
3. Klassiruumis soodustatakse dialoogi ja koostööd, kus õpilased saavad õppida üksteise loomeprotsessidest ja toetada üksteist loomingulises arengus.

Muusikaõppekeskkond

1. Muusikaõppeks on eraldi ruum, mis on varustatud nii akustiliste kui elektrooniliste pillidega: klaverid, kitarrid, ukuleled, rütmi- ja plaatpillid, samuti salvestus- ja helitöötlusvahendid.
2. Kasutatakse digitaalseid õppevahendeid, sh noodistusprogramme, helisalvestustarkvara ning muusika loomise äppe.
3. Muusikaõpe toimub lisaks kooliruumidele ka kontserdisaalides, festivalidel ja muusikalistes koostööprojektides, et rikastada õpilaste praktilist kogemust.

Õppekeskkonna lõiming kogukonnaga

1. Kunstiõpetuses tehakse koostööd kohalike kunstnike, disainerite, muuseumide ja kultuuriasutustega, et pakkuda õpilastele autentseid õppimiskogemusi.
2. Õpilased osalevad avalikel üritustel ja projektides, kus nad saavad oma loomingut eksponeerida ning õppida reaalses loovtöö keskkonnades.

Ainekavad

2. Kunst

2.1. Õppeaine kirjeldus

Kunstiõpe gümnaasiumis aitab õppijatel arendada oma loomingulisi võimeid ning suhestuda visuaalkultuuriga. Õppimine toimub kahes kursuses: "Kunst ja kunstiajalugu" ning "Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil".

Kunstiõpet iseloomustab interdistsiplinaarsus, mistõttu on kursused seotud nii ajaloo, filosoofia, kirjanduse, meedia kui ka digitehnoloogiatega. Visuaalne kirjaoskus on tänapäeva maailmas olulise tähendusega, aidates õppijal suhestuda erinevate kultuuriliste ja sotsiaalsete nähtustega.

Kunstiõpe keskendub praktilisele tegevusele, kus loovtööd on olulisel kohal ning neid teostatakse nii individuaalselt kui ka grupis. Lisaks traditsioonilistele tehnikatele hõlmab õpe digitaalse kunsti ja kaasaegsete tehnoloogiate rakendamist, et arendada õpilaste oskusi erinevates visuaalkultuuri väljendusvormides. Muuseumide ja näituste külastamine on samuti õpiprotsessi lahutamatu osa, pakkudes võimalust kogeda kunsti autentsetes keskkonnas ning arendada analüüsi- ja tõlgendamisoskusi.

Õppeaine lähtealused

1. **Visuaalkultuuri laiahaardeline käsitlemine** – Kunstiõpe keskendub nii traditsioonilistele kui ka kaasaegsetele kunstivormidele, aidates õppijal suhestuda visuaalse maailmaga laiemalt.
2. **Kunsti ja visuaalkultuuri pidev muutumine** – Kunstiõppes arvestatakse kunsti eksperimentaalsust ja muutlikkust, julgustades õpilasi loovalt lähenema ja uusi ideid uurima.
3. **Õpetaja roll kui suunaja ja inspiratsiooniallikas** – Õpetaja toetab õpilaste iseseisvat mõtlemist ning suunab neid avastama kunsti mitmekesisust ja muutuvat tähendust.
4. **Loovus ja kriitiline mõtlemine** – Kunstiõppes on väärtustatud loov mõtlemine, eksperimentaalsus ja võime kriitiliselt analüüsida visuaalseid sõnumeid.
5. **Individuaalne ja grupipõhine lähenemine** – Kunstiõpe toetab nii iseseisvat loomingulist tööd kui ka koostööd, arendades meeskonnatöö oskusi.

Kursuste järjestus ja ülesehitus

Kunst ja kunstiajalugu (11. klass)

1. Keskendub maailma kunstiajaloo põhietappidele, nende arengule ja mõjule kaasaegsele visuaalkultuurile.

2. Kursus sisaldab praktilisi töid, mis aitavad õppijatel mõista eri ajastute kunstilisi tehnikaid ja ideid.
3. Lõimitud ajaloo ja kirjandusega.

Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil (12. klass)

1. Käsitleb kaasaegset kunsti ja visuaalkultuuri, sealhulgas reklaami, graafilist disaini, fotograafiat ja uusi meediakunsti vorme.
2. Erilist rõhku pannakse analüüsile ning kriitilisele mõtlemisele, et õppija suudaks tõlgendada visuaalseid sõnumeid ja nähtusi.
3. Lõimitud meediaõpetuse ja digitehnoloogiatega.

Hindamise erisused

Hindamisel arvestatakse nii protsessi kui ka tulemust. Kuna kunstiõpe on loov ja individuaalne, pööratakse tähelepanu järgmistele aspektidele:

Loovtöö ja eksperimenteerimine – hinnatakse ideede arengut ja originaalsust.

Tehniline teostus – materjalide ja tehnikate kasutamise oskus.

Analüüs ja refleksioon – võime selgitada ja kaitsata oma loomingulisi valikuid.

Kaasamine ja aktiivsus – osalemine aruteludes ja grupitöodes.

2.2. Gümnaasiumi lõpuks taotlevad teadmised, oskused, hoiakud

Õpilane:

1. uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboleid suhtluses;
2. käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, järgib visuaalseid kujutisi luues ning kasutades seadust;
3. uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;
4. dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;
5. analüüsib oma tööd ja tulemust, valides teadlikult erinevaid lähtepunkte ning meetodeid;
6. analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle erinevatelt positsioonidelt, seostades eri kunste ja kunsti teiste valdkondadega, kultuuri ja ühiskonna ning teaduse ja tehnoloogia arenguga.

Õpitulemused

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane:

1. uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ning sümboleid suhtluses;
2. iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut, kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;
3. teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri;
4. käib iseseisvalt kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot;
5. järgib üldiselt autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel.

Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane:

1. genereerib ideid, arendab esialgset ideed edasi;
2. uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;
3. esitleb loometöö tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne esitus);
4. loob koostöös teistega teostest ekspositsiooni, põhjendab tööde paigutust ning esitleb teost publikule selgelt.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

Õpilane:

1. analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle eri positsioonidelt;
2. toob näiteid teiste seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ning meediale;
3. mõtestab esemelise ning ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;
4. dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;
5. analüüsib oma ja retsenseerib kaasõpilaste tööprotsessi ning tulemust, valides teadlikult eri lähtepunkte ja meetodeid.

I kursus: „Kunst ja kunstiajalugu“

Õpitulemused:

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane:

1. kirjeldab visuaalseid keskkondi, kujutisi ja visuaalkultuuri objekte ning teadvustab ja põhjendab oma visuaalseid valikuid.
2. oskab leida, enamasti kriitiliselt hinnata ja kasutada erinevates allikates ja keskkondades pakutavat infot;
3. iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut (kuni 19. saj.), kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;
4. paigutab kunstinähtused üldisel ajateljel õigesti.
5. käib kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot;
6. teab teose tunnuseid (autorikaitse seaduse mõistes), autoriõigusega kaasnevaid õigusi ja põhilisi litsentse;

Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane:

1. kujundab (loob) enda isikuga seonduvat visuaalset välja enamasti teadlikult (välimus, oma tuba, tarbeesemed, sotsiaalmeedia kuvand ja sisu jne);
2. loob sihipäraselt visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboleid;
3. teab, kuidas ideid genereerida. Arendab oma ideid esialgselt versioonist edasi, kasutades õpetaja pakutud meetodeid;
4. uurib ja kavandab enne loomist;
5. valib oma idee teostamiseks sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite hulgast, toetudes vajadusel arutelule õpetajaga;
6. katsetab ja eksperimenteerib. Teab, et eksimine on tööprotsessi loomulik osa ning oskab sellest õppida;
7. loob õpitud oskusi ja teadmisi rakendades kunstiteose või visuaalkultuuri objekti (reklaam, tarbegräafika, sotsiaalmeedia kuvand või identiteet jne)
8. oskab ja julgeb tööprotsessi käigus võtta vastu otsuseid, mis aitavad teiste töödest eristuda.
9. loob koostöös teostest ekspositsiooni, põhjendades tööde paigutust ruumis/seinal;

Refleksioon, analüüs ja kriitika

Õpilane:

1. analüüsib erinevaid visuaalkultuuri nähtusi erinevatest sotsiaalsetest rollidest lähtudes ja õpetaja abiga erinevaid meetodeid kasutades;

2. iseloomustab erinevate kunstnike loomingut;
3. selgitab kunsti muutumise põhjusi.
4. võrdleb eri ajastute kunsti kuni 19. sajandini.
5. selgitab oma tööprotsessi, võimalikke töökäigu ja sõnumi alternatiive, ning põhjendab sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid ning piiranguid;
6. analüüsib oma teost ja tööprotsessi, valides õpetaja abiga erinevaid lähtepunkte ja meetodeid. Oskab oma valikuid põhjendada ning kunstitöö loomise konteksti selgitada.
7. teadvustab ja selgitab oma kunstialaseid eelistusi.
8. oskab kaasõpilaste teoseid ja tööprotsessi analüüsida;
9. kuulab kaasõppijate seisukohti, argumenteerib, aktsepteerib eriarvamusi;

Õppesisu:

Teema	Sisu
Visuaalne kirjaoskus	Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted. Kahemõõtmelise ja kolmemõõtmelise kunsti alused. Värviteooria ja perspektiiv. Kunstiliigid ja -žanrid.
Kunstitehnikad ja loominguline eneseväljendus	Joonistus-, maali-, graafika- ja skulptuuritehnikad eri ajastutel. Kunsti loomeprotsess ja materjalide valik. Eksperimentaalsed ja segatehnikad.
Kunstiajalugu ja visuaalkultuur	Olulisemad kunstisuunad ja nende seosed ühiskondlike muutustega. Kunsti areng antiigist 19. sajandini. Peamised kunstnikud ja nende teosed. Kunstiteoste kontekstuaalne analüüs.
Kunstikriitika ja analüüs	Kunstiteoste hindamine ja tõlgendamine eri meetodite abil. Kunsti ja esteetika põhiküsimused. Retsensioonide ja analüüsides koostamine, kriitilise mõtlemise arendamine.

Lõiming

Keel ja kirjandus, võõrkeeled: kunstialaste tekstide lugemine ja analüüs, erialase sõnavara omandamine ning argumenteeritud arvamuse kujundamine kunstiteoste ja kunstiajaloo teemadel.

Ajalugu: kunsti areng ajaloolises kontekstis, seosed poliitiliste ja ühiskondlike muutustega erinevatel ajastutel. Kunsti ja ideoloogiate vastastikmõju, propagandakunst.

Sotsiaalsed: kunsti roll ühiskonnas, kunst ja identiteet, kunst kui sotsiaalse kommentaari vahend. Esteetilised väärtused erinevates kultuurilistes ja poliitilistes kontekstides.

Õppevara

Kunsti ja visuaalkultuuri kursuste toetamiseks kasutatakse mitmekesiseid ja ajakohaseid õppematerjale. Õppetöös kasutatakse trükimaterjale, sealhulgas kunstiajaloo ja visuaalkultuuri õpikuid, kunstiteooria käsiraamatuid ning kunstikriitika kogumikke. Lisaks on olulisel kohal digitaalsed õppematerjalid, nagu e-õpikud, veebipõhised kursused ja andmebaasid, näiteks e-Koolikott ning Kunstimuseumi digikogu.

Õppetöös toetatakse ka multimeedia ja interaktiivsetele keskkondadele, sealhulgas virtuaalmuuseumidele, digitaalgaleriidele, audiovisuaalsetele loengutele ja dokumentaalfilmidele. Suurt rõhku pannakse näituste ja muuseumide materjalidele, kasutades Eesti Kunstimuseumi, Kumu ning rahvusvaheliste kunstiasutuste näituste ja arhiivide õppematerjale. Praktilise õppe toetamiseks kasutatakse kunstmaterjale, nagu joonistusvahendid, värvid ja graafikaseadmed, ning disainitarkvara, sealhulgas Blender ja Procreate.

II kursus: Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil

Õpitulemused:

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane:

1. uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ning sümboleid suhtluses;
2. oskab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada erinevates allikates ja keskkondades pakutavat infot;
3. iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut (20.-21. saj.), kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;
4. iseloomustab eri allikate põhjal arhitektuuri ja disaini valdkonna teoseid.
5. teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri;
6. märkab ja kirjeldab igapäevaseid probleeme, mida on võimalik disainiprotsessis lahendada;
7. sõnastab probleemi. Uurib probleemi ja selle valdkonda lihtsamaid meetodeid kasutades.
8. käib iseseisvalt kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot;
9. järgib üldiselt autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel.

Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane:

1. kujundab (loob) enda isikuga seonduvat visuaalset välja (välimus, oma tuba, tarbeesemed, reklaam, tarbegräafika, sotsiaalmeedia kuvand, sotsiaalmeedia kuvand ja sisu jne);
2. valib oma idee teostamiseks sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite hulgast;
3. uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;
4. dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;
5. kavandab enda teose, pakkudes välja erinevaid lahenduskäike;
6. teab, kuidas ideid genereerida. Arendab oma ideid esialgselt versioonist edasi;
7. rakendab valikuliselt ja sihipäraselt tasapinnalise, ruumilise ja ajalise loomingu väljendusvahendeid ning kompositsiooni põhimõtteid;
8. esitleb loometöö tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne. esitus);
9. loob koostöös teistega teostest ekspositsiooni, põhjendab tööde paigutust ning esitleb teost publikule selgelt.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

Õpilane:

1. hindab (kriitiliselt) isiklikku visuaalset kommunikatsiooni;
2. analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle eri positsioonidelt;
3. analüüsib teose vormi, kunstilist kujundit ja konteksti, leiab erinevatest tähendusvõimalustest tõenäolisema. Põhjendab diskussioonis oma arvamust;
4. Toob näiteid teiste seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile;
5. Võrdleb eri ajastute kunsti kuni tänapäevani.
6. mõtestab esemelise ning ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;
7. analüüsib iseseisvalt oma teost ja tööprotsessi, valides teadlikult erinevaid lähtepunkte ja meetodeid. Oskab oma valikuid põhjendada ning kunstitöö loomise konteksti selgitada. Hindab ennast adekvaatselt;
8. retsenseerib kaasõppija tööprotsessi ning tulemust õpetaja pakutud vormis.

Õppesisu:

Teema	Sisu
Visuaalne kirjaoskus ja kaasaegne meedia	Visuaalse kommunikatsiooni alused. Kujutise tähendus ja selle muutumine massikommunikatsioonis. Popkultuur, tänavakunst ja reklaami mõju visuaalkultuurile.
Kaasaegne kunst ja tehnoloogia	Uued meediumid ja digitaaltehnoloogiate kasutamine kunstis. Interaktiivne kunst, installatsioonid ja multimeedia. Virtuaalreaalsus ja tehisintellekti roll kunstis.

Kunst ja kultuur ühiskonnas	Kunst kui sotsiaalne ja poliitiline kommentaar. Kunsti ja aktivismi seosed, keskkonnateemad kunstis. Identiteedi ja mitmekesisuse käsitlemine kaasaegses kunstis.
Disain ja disainiprotsess	Disaini alused, probleemilahenduse ja loovmõtlemise meetodid. Visuaalse identiteedi loomine ja disainiprojektide kavandamine. Disaini roll tarbimisühiskonnas.

Lõiming

Keel ja kirjandus, võõrkeeled: visuaalkultuuri ja kaasaegse kunsti teemaliste tekstide lugemine ja analüüs. Kunstikriitika lugemine ja kirjutamine, erialase sõnavara kasutamine ning argumenteeritud arvamuse kujundamine kaasaegse kunsti ja meedia teemadel.

Ajalugu: 20. ja 21. sajandi kunstisuundade ja ühiskondlike protsesside seosed. Kunsti ja poliitika vastastikmõju, sotsiaalsed liikumised kunstis. Propagandakunst ja visuaalne ajalugu.

Sotsiaalsed: kunsti ja meedia vastastikmõju, visuaalkultuuri roll sotsiaalsete probleemide tõstatamisel ja käsitlemisel. Identiteedi ja mitmekesisuse käsitlemine kaasaegses kunstis.

Õppevara

Kunsti ja visuaalkultuuri 20. ja 21. sajandi kursuse raames kasutatakse lisaks traditsioonilistele kunstitöövahenditele ka erinevaid disainitarkvarasid ja loovplatvorme, mis toetavad õpilaste praktilist ja eksperimentaalset tööd. Näiteks võib graafilise disaini ja visuaalse kommunikatsiooni loomiseks kasutada Adobe Creative Suite'i (näiteks Photoshop, Illustrator, InDesign), 3D-modelleerimiseks ja animatsiooniks Blenderit, digitaalmaaliks Procreate'i ning UI/UX disaini ja interaktiivsete prototüüpide loomiseks Figma või Sketch'i. Samas on oluline jälgida ka uute ja arenevate tööriistade kasutuselevõttu ning nende mõju visuaalkultuurile.

Eksperimentaalse ja generatiivse visuaalkunsti puhul võivad kasulikuks osutada näiteks TouchDesigner ja Processing, interaktiivsete keskkondade ning liit- ja virtuaalreaalsuse projektide puhul Unity või Unreal Engine, ning tehisintellekti rakendamiseks kunstis Runway ML. Samuti on kasvav trend kunstiloomes tehisintellektipõhiste tööriistade ning automatiseeritud visuaalsete lahenduste kasutamine, mida tasub kriitiliselt analüüsida.

Visuaalkultuuri analüüsimisel ja meediakunsti uurimisel saab kasutada näiteks platvorme nagu Google Arts & Culture, Rhizome, e-Koolikott ning rahvusvaheliste muuseumide ja galeriide digitaalsed arhiivid, mis pakuvad laialdast ligipääsu kaasaegsele kunstile ja kriitikale. Samuti on oluline jälgida, kuidas digitaalsed platvormid ja tehnoloogia arenevad ning milliseid uusi võimalusi need loomepraktikatele pakuvad.

3. Muusika

3.1. Õppeaine kirjeldus

Muusika kui universaalne suhtlusvahend on läbi aegade olnud tähtis osa laste ja noorte vaimsel, moraalsel ning esteetilisel kasvatamisel. Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem.

Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtutakse Eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodile ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ning kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset.

Muusikaõpetuses tähtsustatakse:

1. Ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat.
2. Loomingulist eneseväljendust.
3. Õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist.
4. Õpilase isikliku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena.
5. Muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel.
6. Õppija huvi ja isikupära.

Muusika õppeaine sisu hõlmab musitseerimist (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming), muusika kuulamist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning õppekäike.

Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse ja arendatakse järgmisi osaoskusi:

1. Laulmine.
2. Pillimäng.
3. Omalooming.
4. Muusika kuulamine.

Muusikaõpetuse lahutamatu osa on muusikaline eneseväljendus, mis aitab arendada õpilase isikupära ning omandada oskused ja teadmised nii üksi kui ka koos musitseerimiseks ja loominguks eneseväljenduseks.

Musitseerimine on keskne tegevus muusikateadmiste ja -oskuste omandamiseks ning loova ja harmoonilise isiksuse kujunemiseks. Nii rühmas kui ka üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, hoolivust, paindlikkust ja tundetarkust ning juhitakse õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Ühislaulmise ning koorilauluga arendatakse sotsiaalseid oskusi, kujundatakse rahvuslikku eneseteadvust ja isamaa-armastust.

Omalooming hõlmab kaasmänge, saateid, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, muusikalist liikumist ja tekstide loomist. See pakub võimalusi muusikalise eneseväljenduse ja esinemisjulguse kujunemiseks ning arenemiseks.

Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust. Muusikaloos tutvustatakse erinevaid muusika väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete ning omandatakse kultuuriloolisi teadmisi.

Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse elementaarset noodikirja lugemise oskust, mida omandatakse musitseerides ja mis loob eeldused muusika teadlikumaks mõistmiseks.

Muusika võimaldab osaleda kultuuris mitmel viisil ja kujundada elukestvat harrastust. Õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikamaitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ning nende rollist maailmas, samuti peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist).

Muusikaõpetuse lahutamatu osa on osalemine kooli kontserdielul, et õpilased omandaksid kogemusi nii esineja, kuulaja kui ka korraldajana. Muusikaõpetust kavandades ja korraldades leitakse võimalusi tunniväliseks loometegevuseks (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, kontsertide jm esinemiste kavandamine, töötoad jms).

3.2. Gümnaasiumi lõpuks taotlevad teadmised, oskused, hoiakud

Musitseerimine: laulmine, pillimäng, omalooming

Õpilane:

1. kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
2. valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
3. laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;

4. väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;
5. musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
6. loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (regivärss, laulusõnad jm);
7. loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
8. analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õpilane:

1. leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
2. teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; tunneb eesti pärimusmuusikat, rahvusliku muusikakultuuri sünnilugu ning loob seoseid Eesti muusikakultuuri mineviku ja nüüdisaja vahel;
3. võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki, klassitsismi, romantismi, 20. sajandi) üldkultuurilist tausta, loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;
4. eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
5. leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiaurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;
6. teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;
7. väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara;
8. kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
9. teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes

Lõiming teiste õppeainetega

Eesti keel teise keelena. Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs; teadlik kirjutamine, sh teksti eesmärgistamine, adresseerimine, põhiidee sõnastamine, materjali kogumine ja süstematiseerimine, allikate refereerimine ja usaldusväarsuse hindamine, andmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine ja järeldamine; arutlev ja kriitiline kirjutamine; keele teadvustamine rahva ja riigi identiteedi osana; suuline esinemine; ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ja eristamine; suulise ja kirjaliku teksti konspekterimine ja kokkuvõtte tegemine; erinevate aime- ja teadustekstide lugemine ja mõistmine; teabeotsinguoskuste tõhustamine; teaduslike, ajakirjanduslike, arutlevate, arvamusaluste vm tekstide lugemine ja koostamine; muusika oskussõnavara omandamine; laulusõnade tähenduse selgitamine; laulusõnade loomine.

Kirjandus. Kirjandustunnis käsitletavate luuletajate tekstidel põhinevate laulude laulmine; laulutekstina kasutatava luuletuse kui terviku mõistmine; tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine; pärimuse kogemine, kogumine ja säilitamine; rahvaluule olemus, põhiliigid ja žanrid; folkloor internetis ja avalikus ruumis; antiikmütide, piiblilugude, kirjanduslike arhetüüpide käsitlemine muusikateostes; eri ajastutele ja stiilidele iseloomulikud tunnused ja žanrid nii muusikas kui ka kirjanduses; eri ajastute ja stiilide luule laulutekstidena; rahvuslik ärkamisaeg; eesti kultuuritegelased paguluses.

Kehaline kasvatus. Hingamine; rüht; koordinatsioon; rütm; mäng kehapillil; laulu- ja ringmängud, erinevate rahvaste tantsud; tippsportlane versus tippmuusik.

Kunst. Erinevate ajaloo perioodide eetilised ja esteetilised seisukohad. Kunstistiilidele omaste tunnuste avaldumine erinevates kujutava kunsti valdkondades ja muusikas. Muusika ja kunsti arenguloo seosed, sealhulgas eesti muusika ja eesti kunsti arenguloo seosed. Teose, autori ja loomingu määratlus; esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika; ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna-, muusika- ja tantsuteater, film); nüüdisaegsed mitmemeelised kunstinähtused (video ja performance, nüüdistirkus, installatiivne ja uusmeedia kunst jms). Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd või loomingulised projektülesanded: video, animatsiooni, performance'i, etenduse, maali vms helindamine; videoklipi loomine kultuuriväärtuslikest ehitistest ja selle helindamine. Plakati loomine kontserdi reklaamimiseks, kontserdikava illustreerimine.

Bioloogia. Hingamine ja hingamiselundid, hääl, hääleorgan, resonaatorid, hääle tekitamine, hääle tervishoid, häälemurre, kastratlauljad, kuulmine, kuulmisorgan, absoluutne kuulmine; vaimne tervis, muusika teraapiline mõju .

Füüsika. Akustika: heliallikas, võnkumine ja helilaine võngete sagedus, helilaine, helikõrgus, absoluutne kuulmine, heli omadused, heli omaduste mõõtühikud, kaja, müra; muusikatööstus - valgus ja valgustehnika, helivõimendus, akustilised instrumendid versus elektrofonid; muusika mõiste, muusika teke ja olemus. Muusika roll vanadel kultuurirahvastel. Eesti muusikaelu 20. sajandi II poolel, nt Urmas Sisaski looming.

Geograafia. Riikide asukohad maailmakaardil, erinevad kultuurid ; kultuuri ja ühiskonna areng; muusikatööstus; globaliseerumise mõjud maailma eri regioonides.

Keemia. Pillide materjalid.

Matemaatika. Uurimuslike ülesannete lahendamine statistiliste või muude matemaatiliste meetodite abil; andmete lugemine joonistelt; taktimõõt kui aritmeetilise jada vahe; osa leidmine tervikust (vormiõpetus).

Ajalugu. Erinevatele ajastutele omane ideoloogia, selle kujunemine seoses ühiskonna arengu, usu ja teadussaavutustega. Eetilised ja esteetilised seisukohad, mille kaudu on võimalik aru saada teatud perioodil loodud muusikat. Erinevate ajalooperioodide peegeldused Eesti ja Euroopa muusikakultuuris, oluliste ajaloosündmuste kajastumine muusikateoste teemana; muusika ajaloo mõjutajana; informatsiooni tõlgendamine. Ajaloo isikustamine heliloojate ja interpretide elulugude käsitlemisel. Muusika roll Eesti ajaloos, ajaloosündmuste mõju eesti muusikale.

Inimeseõpetus. Väärtused: perekond, traditsioonid, tavad ja kombed. Suhted. Eneseanalüüs: väärtused, huvid, hovid. Vaimne heaolu ja tervis.

Ühiskonnaõpetus. Riik ja kodanikuühiskond. Sotsiaalsed suhted. Laulude teksti analüüs: riik, rahvus; suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine. Meedia ja teave. Autoriõigused.

Võõrkeeled. Riigid, rahvad, nende kultuur ja heliloojad, interpreedid. Võõrkeelsed laulud: võõrkeelsete tekstide hääldamine, sõnumi mõistmine, sõnavara omandamine ja arendamine. Oma emakeele ja rahvuskultuuri väärtustamine. Vaba aeg: lemmiklaulud, artistid, muusikaharrastused. Võõrkeelsed pilliõppe-, noodigraafika-, helitöötlusprogrammid ja elektroonilise muusika loomise programmid, muusikaterminid, akordide tabelid, pillide nimetused. Vajaliku info hankimine võõrkeelsetest teabeallikatest.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet. Õppekäikudel kontsertidele, muuseumidesse jne puututakse vahetult kokku töömaailmaga. Töövarjupäevad annavad võimaluse tutvuda erinevate muusikast lähtuvate elukutsetega: muusikaõpetaja, helilooja, dirigent, interpret, helitehnik, produtsent, mänedžer jne. Muusikalise eneseväljenduse abil kujundatakse õpilaste individuaalset eripära, avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Tutvustatakse muusikaalaseid edasiõppimise võimalusi.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Teema on seotud loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse väärtustamisega. Teadvustatakse inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste endi loodud ruumilistes keskkondades. Olulisemat tähelepanu pööratakse inimtegevuse mõjule keskkonna, kaasa arvatud sotsiaalse keskkonna arengus ning keskkonnaprobleemide lahendamisel. Olulisel kohal on sotsiaalne aktiivsus – oma arvamuste ja hoiakute väljendamine muusikaalaste tegevuste kaudu.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Ühismusitseerimise käigus arendatakse koostöö- ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete ja projektide kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiivi. Ühiste otsuste (nt laulurepertuaari valimisel) langetamise kaudu, osaledes

kooli ja kogukonna üritustel ning õpilasi ühisürituste korraldamisesse kaasates kujundatakse valmisolekut olla vastutustundlik demokraatliku kodanikuühiskonna liige.

Kultuuriline identiteet. Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis. Õpilased võtavad osa ühiseid väärtusi kujundavatest kunstisündmustest nii esineja kui publikuna (näitused, muuseumid, kontserdid ja etendused). Tähtis on noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusika- ja kunstiüritustel, samuti osavõtt ülekoolilistest, maakondlikest ja riiklikest võistlustest. Kunstiainete kaudu kujundatakse teadlikke näituse-, teatri- ja kontserdikülastajaid, mis omakorda aitab tõsta inimeste elukvaliteeti.

Teabekeskond ja meediakasutus. Suunatakse õpilaste eakohaseid tegevusi meediakeskkondades ning teadvustatakse privaate ja avaliku ruumi käitumisnorme sotsiaalmeedias. Analüüsitakse visuaalset meediat, arvestades õpilase eakohast meediakasutust. Teadvustatakse ja väärtustatakse muusikateose autorsust. Kujundatakse kriitilist suhtumist infotehnoloogiasse ja meedia loodud keskkonda. Suunatakse kriitiliselt hindama teabe usaldusväärsust. Teadvustatakse internetis leiduvaid võimalusi ja ohtusid ning õpitakse enda privaatsuse kaitsmist.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiasid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime muutuvate tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õppijat suunatakse tehnoloogiat kasutama oma õppimise ja töö tõhustamiseks, samuti arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet innovaatiliste ideede rakendamisel erinevates projektides.

Tervis ja ohutus. Teema käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on suuteline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ja kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Teadvustatakse muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena. Muusikas kasutatakse töövahendeid ja muusikainstrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe. Pööratakse tähelepanu müra kahjulikkusele keskkonnas ning inimhääle ja muusikainstrumentide ohutule ja otstarbekale kasutamisele.

Väärtus ja kõlblus. Väärtustatakse muusikat ning muusikategevusi kultuuri ja igapäevaelu rikastajana; osaletakse aktiivselt musitseerimises arvestades kaaslasti ja vastutades enda tegevuse eest rühmas (klassis, kooris, ansambelis); respektieritakse isikupära ja erinevaid lahendusi erinevate probleemide ja loovülesannete lahendamisel; väärtustatakse kodukoha, Eesti muusikapärandit ja nüüdismuusikat. Järgitakse kontserdikülastaja hea käitumise

tavasid; osaletakse ülekoolilistel, linna või maakonna muusikaüritustel; väärtustatakse ühislaulmist ja laulupidude traditsiooni edasi kandmist koorilaulja ja/või pillimängijana.

Õpilast suunatakse:

1. analüüsima kriitiliselt ja argumenteeritult erinevate ajastute (keskaeg, renessanss, barokk, klassitsism, romantism, 20. ja 21. sajand) väärtusi ja kõlbelisi norme ning väärtussüsteeme; looma seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri ning paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
2. väärtustama kultuurilist mitmekesisust;
3. suhtuma kriitilis-loovalt muusika ja kultuurimaastiku ilmingutesse, muusikaüritustel ja õppekäikudel kogetusse ning oma arvamusi teadmiste põhjal analüüsima ja tõlgendama;
4. mõistma enda õigusi ja kohustusi helikultuuri tarbijana, väärtustama muusikamaailmas tegutsevate inimeste tööd; tegutsema eetilisel ja ohutult (sh autoriõigust arvestades) nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnades, suhtuma kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia kujundatud keskkonda.

Lõiming üldpädevustega

Muusika ainevaldkonnas kujundatavate pädevuste abil arendatakse õpilastes nii teadmisi, oskusi, väärtushinnanguid kui ka käitumist. Kandev roll on õpetajal, kelle väärtushinnangud ja enesekehtestamiseoskus loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist. Oluline on kooli ja kodu koostöö.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Muusika õppeaines on rõhuasetus õppija identiteedi kujundamisel, mis toetub ühisele kultuuripärandile. Muusikalistes tegevustes väärtustatakse isikupäraseid loovaid lahendusi ning kultuurilist ja sotsiaalset mitmekesisust. Käsitlevate teemade, analüüsivate muusikateoste ja -sündmuste kaudu toetatakse eetiliste ning esteetiliste väärtushoiakute kujunemist. Praktiline loominguiline tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama muusikat eneseväljenduse vahendina ning austama autorsust. Kasvatatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist erinevatesse infokanalitesse. Kultuuri- ja väärtuspädevust kujundavad eeskätt ühislaulmine, koorilaul ja osalemine laulupidudel. Muusika kuulamine ning õppekäigud kultuuriloolistesse paikadesse, kontsertidele ja muusikaetendustele aitavad samuti kaasa kultuuri- ja väärtuspädevuse kujunemisele.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Koostöövalmidust kujundavad ning üksteise toetamist aitavad väärtustada uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, loovtööd, arutlused ja esitlused, ühislaulmine, pillimäng, õppekäigud, koorilaagrid, kontsertreisid, ühistes valdkondlikes ja valdkondadeülestes õppeprojektides osalemine. Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet (meie-tunne, mis tekib osalejate endi ja osalejate-pealtvaatajate vahel). Muusikateoste üle arutledes harjuvad õpilased oma seisukohti kaitsma ning teiste arvamustest lugu pidama. Arutlused, kus muusikateoste üle arutledes

harjutavad ja harjuvad õppijad selgitama ja kaitsma oma seisukohti ning kuulama ja arvestama teiste arvamustega. Sotsiaalset pädevust kujundatakse kõikide muusikaliste tegevuste kaudu.

Enesemääratluspädevus. Tagasiside andmine ja eneseanalüüsi oskuse arendamine aitavad tundma õppida oma huve ja võimeid ning kujundada adekvaatset minapilti. Muusikatundides saab õppija tagasisidet nii õpetajalt kui ka klassikaaslastelt enda erinevatele tegevustele (laulmine, pillimäng, tantsimine, käitumine jne), mille kaudu on õppijal võimalik muuta enda sooritust või käitumist. Saadud tagasiside toetab õppija muusikaliste võimete/oskuste arengut. Erinevate muusikastiilide kuulamine võib toetada õppija enesemääratlust ja kuuluvustunnet mingisse sotsiaalsesse rühma, nagu ka esinemised kooliüritustel, osavõtt muusikaolümpiaadidest ja -konkurssidest. Kultuuri- ja sotsiaalteemade käsitlemine (kontserdid ja muusikaetendused, muusikapalade ainekik ning sõnumid jne) aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti. Enesemääratluspädevuse eesmärgiks on toetada nende identiteedi väljendamist loomingus.

Õpipädevus. Muusikas kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide rakendamise kaudu, mis võimaldab õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpistiili. Nii individuaalselt kui ka rühmas lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes situatsioonides. Muusikas saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Pidev tagasiside kaaslaste ning õpetaja poolt ning eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õpilase rollioma õpitegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Muusikas on olulisel kohal muusikateostest, -stiilidest, -ajastutest jms kõnelemine, kasutades nii korrektset emakeelt kui ka muusikaalast terminoloogiat. Oma tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskuse kujunemist ning ainealase oskussõnavarakasutamist. Muusikateemaliste referatiivsete ning loov- ja rühmatööde koostamine eeldab teabetekstide mõistmist ning mitmesuguste info esitamiseviiside kasutamist (tekst, joonis, skeem, tabel, graafik vm). Tutvutakse muusika kui kommunikatsioonivahenditega, õppides tundma muusikamitteverbaalset keelt ning „tõlkides” sõnumeid ühest keelest teise. Suhtluspädevuse kujunemisele aitab kaasa aktiivne osalemine kooli-, kodukoha ja üleriigilistes koorides, ansamblites ning orkestrites.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Muusikas rakendatavate ülesannete lahendamiseks tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahenduste üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi. Õpitakse analüüsima kunstikategooriaid (kompositsioon, struktuur, rütm, taktimõõt jne), võrdlema ja liigitama erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboleid. Muusikas õpitakse kasutama tehnoloogia vahendeid loovülesannete lahendamisel (nt pillide ja näitlike õppevahendite valmistamine).

Loometegevuses õpitakse kasutama uudseid lahendusi, mõistma teaduse ning tehnoloogia rolli muusikatehnika arengus.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist toetavad muusikas üksi- ja rühmatöö, uurimis- ja probleemülesanded ning õpitava sidumine nüüdisaegse igapäevaelunähtustega. Muusika aines on iseloomulik uuenduslike ja loovate lahenduste väärtustamine. Praktilise loovtegevuse (näiteks bänd, playbox, omaloomingmuusikaline liikumine, dramatiseering, muusika kuulamine jne) kaudu katsetatakse erinevaid ideede väljendamise ja esitlemise võimalusi, valides leidlikult sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. katsetada ideede väljendamise ja esitlemise erinevaid võimalusi, valides leidlikult sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust plaanima, vastutama tööde lõpuni tegemise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega.

Digipädevus. Muusikaõppes kasutatakse digivahendeid info otsimiseks, kogumiseks, töötlemiseks, muusika loomiseks ja esitamiseks. Kogutud infot kasutatakse loovprotsessis eesmärgipäraselt. Loominguga tegelemiseks osatakse valida ainespetsiifiliselt vajalikke digivahendeid. Õppimises ja digitaalse sisu loomisel ning säilitamisel kasutatakse erinevaid audiovisuaalseid ning muid multimeediumi vahendeid ja rakendusi. Oma loomingu jagamisel ning teiste loomingu kasutamisel järgitakse digikeskkonnas intellektuaalse omandiga kaasnevaid õigusi ning kohustusi. Ollakse teadlik digivahendite kasutamisega kaasneva võivatest terviseriskidest. Loomingu jagamisel internetis tegutsetakse vastutustundlikult.

I kursus: Uusaegse helikeele kujunemine

Laulmine, pillimäng, omalooming.

Õpitulemused:

Õpilane:

1. kasutab muusitserides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
2. valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
3. laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
4. väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
5. muusitserib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
6. loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste;

7. loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
8. analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õpitulemused

Õpilane:

1. leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
2. teab vanamuusikaga seotud Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi;
3. võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki) üldkultuurilist tausta, mõistab muusika tähendust ja tähtsust ning rolli inimkonna ajaloos ja eri ajastuil;
4. eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute (keskaja, renessansi- ja barokiajastu) muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
5. leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;
6. tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heoluga, tutvub muusikaga muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega;
7. kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
8. teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.

Õppesisu:

Teema	Sisu
Laulmine	Ühislaulud, eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika laulud, rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud. Muusikaline kirjaoskus: helivältused, rütmifiguurid, pausid, taktimõõdud, helistikud, muusikalised vormid. A cappella ja saatega laulmine, koori- ja ansamblilaul, individuaalne esitus, laulupeo traditsioon, häälehoied.
Pillimäng	Pillimäng ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks. Põhikoolis omandatud pillimänguoskuste süvendamine, musitseerimine erinevates pillikoosseisudes.
Muusikaline omalooming	Meloodiate ja muusikast lähtuvate tekstide loomine, kaanonite, rütmikaanonite, motettide loomine. Rütmilis-meloodilised improvisatsioonid, kaasmängud, laulusaadete loomine. Beatbox, vocal percussion, digitaalsed rakendused ja programmid (BandLab, Ableton Live, BeepBox, GarageBand, Muscore, Noteflight, Audacity). Omaloomingu esitus individuaalselt ja ansamblis, muusikalise kirjaoskuse rakendamine noodistamisel.

Lõiming

Keel ja kirjandus, võõrkeeled

Muusikatekstide lugemine ja analüüs, laulutekstide tõlkimine ning erinevate stiilide ja žanrite sõnavara omandamine. Argumenteeritud arvamuse kujundamine muusikateoste ning nende ajaloolise ja kultuurilise tausta kohta.

Ajalugu

Muusika areng ajaloolises kontekstis, seosed poliitiliste ja ühiskondlike muutustega eri ajastutel. Rahvusliku ja propagandistliku muusika roll ajaloos, muusika ja ideoloogiate vastastikmõju.

Sotsiaalsained

Muusika kui sotsiaalse kommentaari vahend, identiteedi kujundaja ja ühiskondlike muutuste peegeldaja. Muusika roll kogukondades, sotsiaalsete liikumiste ja protestide muusika.

Matemaatika

Rütm ja taktimõõdud matemaatilises kontekstis, muusikateooria loogilised struktuurid. Helikõrguste, akordide ja intervallide matemaatilised suhted.

Loodusained (füüsika, bioloogia)

Helilaine omadused, akustika ja muusikainstrumentide füüsikalised põhimõtted. Kuulmismehhanism ja helitaju bioloogilised aspektid.

Informaatika

Digitaalsed tööriistad muusika loomisel ja töötlemisel (nt GarageBand, Ableton Live, Muscore). Elektroonilise muusika ja helitöötamise alused, muusika salvestamine ja produtseerimine digikeskkonnas.

Kehaline kasvatus

Muusika ja liikumise seosed, tantsustiilide ja muusikaga seotud füüsiline väljendus. Rütmiarjutused ja koordineerimise arendamine muusika abil.

Õppevara

Muusikaõppe jaoks kasutatakse erinevaid õppevahendeid, mis toetavad nii teoreetilisi teadmisi kui ka praktilisi oskusi. Olulisteks allikateks on muusikaõpikud, töövihikud, digiõpikud ja tööraamatud, mis vastavad riiklikule õppekavale. Digitaalsete materjalidena kasutatakse e-Koolikoti keskkonnas saadaval olevaid õppematerjale.

Muusika kuulamiseks ja analüüsimiseks kasutatakse Klassikaraadio arhiivi, Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja ERSO kontserdisalvestusi ning ERR-i audiovisuaalseid

materjale. Praktilise musitseerimise ja loovtegevuste toetamiseks on soovitatavad Eesti Pärimusmuusika Keskuse õppevideod, mis käsitlevad nii laulmist kui ka pillimängu.

Digitaalsed tööriistad nagu BandLab, Ableton Live, BeepBox, GarageBand, Musescape, Noteflight ja Audacity võimaldavad õpilastel luua ja töödelda muusikat ning arendada oma loomingulisi oskusi. Lisaks kasutatakse muusikaõppes veebipõhiseid solfedžo ja muusikateooria treeningkeskkondi nagu musictheory.net.

Autorikaitse ja intellektuaalomandi teemade käsitlemisel toetatakse Eesti Autorite Ühingu ja Intellektuaalomandi Keskuse materjalidele. Õpilased suunatakse kasutama ka Eesti muusika infokeskuse ja ajakirja „Muusika“ ressursse, et saada laiem ülevaade Eesti muusikaelust ja heliloomingust.

II kursus: Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas

Õpitulemused:

Õpilane:

1. kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
2. valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
3. laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
4. väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
5. musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
6. loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (laulusõnad jm);
7. loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
8. analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õpilane:

1. leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
2. teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi;
3. võrdleb käsitletud ajastute (klassitsismi- ja romantismiajastu) üldkultuurilist tausta, loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;

4. eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
5. leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;
6. teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;
7. väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara;
8. kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
9. teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.

Õppesisu:

Teema	Sisu
Laulmine	Ühislaulud, eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika laulud, rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud. Muusikaline kirjaoskus: helivältused, rütmifiguurid, pausid, taktimõõdud, helistikud, muusikalised vormid. A cappella ja saatega laulmine, koori- ja ansambli laul, individuaalne esitus, laulupeo traditsioon, häälehoid.
Pillimäng	Pillimäng ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks. Põhikoolis omandatud pillimänguoskuste süvendamine, musitseerimine erinevates pillikoosseisudes.
Muusikaline omalooming	Meloodiate ja muusikast lähtuvate tekstide loomine, kaanonite, rütmikaanonite, motettide loomine. Rütmilis-meloodilised improvisatsioonid, kaasmängud, laulusaadete loomine. Beatbox, vocal percussion, digitaalsed rakendused ja programmid (BandLab, Ableton Live, BeepBox, GarageBand, Muscore, Noteflight, Audacity). Omaloomingu esitus individuaalselt ja ansambelis, muusikalise kirjaoskuse rakendamine noodistamisel.
Klassitsism	Instrumentaalmuusika vormid ja žanrid, sümfooniaorkestri kujunemine, klassikaline sümfoonia, sonaaditsükkel, kammermuusika, Viini klassikud (Haydn, Mozart, Beethoven), ooperi areng. Muusika kuulamine ja analüüs.

Romantism	Kammerlaul, instrumentaalsed väikevormid, sümfooniline poeem, süit, programmiline muusika, lavamuusika areng (ooper, operett, ballett), rahvuslikud koolkonnad. Heliloojad: Schubert, Schumann, Chopin, Liszt, Berlioz, Verdi, Wagner, Tšaikovski, Grieg, Sibelius. Muusika kuulamine ja analüüs.
Klassitsismi- ja romantismiajastu muusika nüüdisajal	Klassikalise muusika esitamine ja interpreteerimine, sümfooniaorkestrid, kammeransamblid, koorid. Muusika roll tänapäeva kultuuris ja Eesti muusikaelus.

Lõiming

Muusikaõppes lõimitakse erinevaid ainevaldkondi, et toetada õpilaste kultuurilist, ajaloolist ja loovmõtlemise arengut.

Keel ja kirjandus, võõrkeeled

Laulutekstide lugemine, analüüsimine ja tõlkimine erinevates keeltes. Erialase sõnavara omandamine muusikaliste väljendusvahendite ja stiilide kirjeldamisel. Argumenteeritud arvamuse kujundamine muusikateoste ja heliloojate loomingulise pärandi kohta.

Ajalugu

Muusika areng ajaloolises ja ühiskondlikus kontekstis. Klassitsismi ja romantismi seosed poliitiliste ja kultuuriliste muutustega Euroopas ning Eestis. Rahvuslike koolkondade kujunemine ja muusika roll rahvusliku identiteedi kujundamisel.

Sotsiaalsained

Muusika ja identiteet, muusika kui sotsiaalse ja poliitilise kommentaari vahend. Koorilaulu ja laulupeotraditsiooni tähtsus Eesti kultuuris. Klassikalise muusika mõju ühiskondlikele protsessidele ja muusika sotsiaalne funktsioon erinevates ajastutes.

Matemaatika

Rütmifiguuride ja taktimõõtude matemaatilised suhted. Sümmeetria ja struktuur muusikavormides (näiteks sonaativorm, rondo, variatsioonivorm). Akordi ja intervallide arvutamine, helikõrguste proportsioonid.

Loodusained (füüsika, bioloogia)

Akustika alused ja helilainete omadused. Instrumentide ehitus ja helikvaliteeti mõjutavad tegurid. Kuulmisprotsessi ja muusika tajumise bioloogilised aspektid.

Informaatika

Digitaalsed tööriistad muusika loomisel ja töötlemisel. Notatsiooniprogrammide (nt MuseScore, Noteflight) ja helitöötlustarkvara (nt Audacity, GarageBand, Ableton Live) kasutamine muusikaloomes. Virtuaalmuuseumid ja interaktiivsed õppematerjalid muusikaajaloo uurimiseks.

Kehaline kasvatus

Muusika ja liikumise seosed, rütmi kasutamine kehalises liikumises ja tantsus. Erinevate ajastute tantsustiilide õppimine ja muusikaline liikumine.

Õppevara

Kursuse "Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas" õppevara hõlmab nii trüki- kui ka digitaalset materjali, mis toetavad muusikaajaloo ja -teooria õppimist ning analüüsimist. Kasutatavate õpikute, töövihikute ja digiõpikute valikul lähtutakse nende vastavusest riiklikule õppekavale ning ajakohasusest.

Õppetöös kasutatakse põhjalikke muusikaajaloo käsitlusi, nagu "Uusaegse helikeele kujunemine" (Gerhard Lock, Olga Getman, Andrus Kallastu) ning "Rahvuslikkus muusikas", mis käsitlevad klassitsismi ja romantismi muusikalisi arengusuundi. Lisaks toetavad kursust interaktiivsed digikeskkonnad, näiteks E-koolikott, Musescape, Noteflight, Audacity ja BandLab, mis võimaldavad õpilastel praktiseerida muusika noodistamist ja analüüsi.

Olulise osa õppevarast moodustavad audiovisuaalsed materjalid, sealhulgas Klassikaraadio, Eesti Kontserdi arhiivid, Rahvusoper Estonia, Vanemuise teater ning rahvusvahelised muusikaplatvormid, nagu Medici TV, Royal Opera House, MET Opera ja Halidon Music, kust leiab kvaliteetseid kontserdi- ja lavastuste salvestusi. Muusika kuulamiseks kasutatakse ka Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja ERSO kontserdisalvestusi.

Muusika kuulamise ja analüüsimise oskuste arendamiseks on kasutusel spetsiaalsed õppeplatvormid, nagu Musictheory.net ning solfedžo harjutamiseks mõeldud veebirakendused. Lisaks toetavad kursust teadusartiklid ja meetodilised materjalid, sealhulgas "Muusikaõpetuse didaktika" (Kristi Kiilu, Anu Sepp) ning muusikaajaloo ja analüüsi käsitlevad uurimused ajakirjadest Muusika ja Aplaus.

Kõik kasutatavad õppematerjalid vastavad akadeemilistele ja autoriõiguse nõuetele ning on ajakohased, toetades õpilaste süvendatud teadmiste ja analüüsi oskuste kujunemist muusikaajaloo kontekstis.

II kursus: Eesti muusikalugu

Õpitulemused:

Musitseerimine – laulmine, pillimäng, omalooming

Õpilane:

1. kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
2. valib endale meelepärase(d) muusikaga tegelemise viisi(d), hindab oma kogemust ja jagab seda kaaslastega;
3. laulab ühe- ja/või mitmehääelseid laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
4. väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;
5. musitseerib erinevates pillikoosseisudes, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
6. loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (regivärss, laulusõnad jm);
7. loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone, laulusaateid, muuhulgas muusika I kursusel käsitletud muusikavormides jm;
8. analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

Õpilane:

1. leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;
2. teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; tunneb eesti pärimusmuusikat, rahvusliku muusikakultuuri sünni- ja arengulugu ning loob seoseid Eesti muusikakultuuri mineviku ja nüüdisaja vahel;
3. võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki, klassitsismi, romantismi, 20. sajandi) üldkultuurilist tausta; loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;
4. eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;
5. leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;
6. teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;
7. väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara;
8. kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;
9. teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.

Õppesisu

Teema	Õppesisu
Laulmine	Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks. Ühislaulud, eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud. Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus (helivältsed, rütmifiguurid, pausid, helistikud, muusikalised vormid). A cappella ja saatega laulmine, koolikoori kaasamine.
Pillimäng	Ühismusitseerimine koolis olemasolevate pillidega, musitseerimisvõimaluste avardamine. Põhikoolis omandatud pillimänguuskuste süvendamine ja erinevates pillikoosseisudes musitseerimine.
Muusikaline omalooming	Regilaulu ja uuema rahvalaulu loomine, aleatooriliste heliteoste loomine, laulusaadete loomine. Omaloomingu katsetused erinevate tehnikate ja digirakendustega (nt BandLab, Ableton Live, GarageBand, Muscore).
Pärimusmuusika	Folkloor, regilaul ja regilaulu liigid, rahvapillid, rahvatantsud, uuem rahvalaul, laulumängud. Pärimusmuusika seosed nüüdisajaga. Muusikanäited eesti pärimusmuusikast.
Rahvuslikkuse kujunemine Eesti muusikas	Koorikultuuri ja laulupidude traditsiooni kujunemine ning seosed nüüdisajaga. Esimesed rahvuslikud heliloojad: Aleksander Kunileid, Friedrich Saebelman, Karl August Hermann.
20. sajandi I poole muusikastiilid	Hilisromantism, impressionism, ekspressionism, neoklassitsism. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Muusikastiile tutvustatakse kuulamise kaudu: Gustav Mahler, Richard Strauss, Claude Debussy, Maurice Ravel, Igor Stravinski, Arnold Schönberg.
Eesti professionaalse muusikakultuuri kujunemine	Esimesed professionaalsed heliloojad ja muusikud. Esimesed sümfoonilised ja vokaalsümfoonilised suurteosed. Muusikanäited: Miina Härma, Mihkel Lüdigi, Rudolf Tobias, Artur Kapp, Mart Saar, Cyrillus Kreek, Heino Eller, Evald Aav, Eduard Tubin.
20. sajandi II poole muusikastiilid	Avangardism, postmodernism. Muusikastiilide mõju Eesti muusikale. Muusikanäited: John Cage, Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen, Steve Reich, Philip Glass.

Eesti muusika ja muusikaelu 20. sajandi II poolel	Nõukogude okupatsiooni mõju muusikale, laulev revolutsioon, muusika taasiseseisvunud Eestis. Muusikanäited: Eduard Tubin, Gustav Ernesaks, Veljo Tormis, Arvo Pärt, Lepo Sumera, Alo Mattiisen, Erkki-Sven Tüür jt.
--	---

Lõiming

Kursus on lõimitud järgmiste õppeainetega:

Eesti keel teise keelena, kirjandus – laulutekstide ja muusikaliste vormide analüüs, regivärsi loomine, muusikakriitika ja arvustuste koostamine.

Ajalugu ja ühiskonnaõpetus – muusikakultuuri seosed ajaloosündmustega, rahvuslik ärkamisaeg ja laulupidude traditsioon.

Kunst ja visuaalkultuur – muusika ja kujutava kunsti seosed, muusikateoste visuaalne tõlgendamine.

Informaatika – digitaalsed helitöötlusprogrammid, kompositsiooni- ja noodigraafika tarkvara kasutamine (nt GarageBand, Ableton Live, MuseScore).

Kehaline kasvatus – pärimusmuusika seosed rahvatantsudega, rütmi- ja kehapillimäng.

Võõrkeeled – rahvusvahelise muusikakirjanduse, nootide ja teadusartiklite lugemine ning tõlkimine.

Õppevara

Muusika kuulamiseks ja analüüsimiseks kasutatakse Klassikaraadio arhiivi, Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja ERSO kontserdisalvestusi, ERR-i audiovisuaalseid materjale ning rahvusvahelisi muusikaplatvorme, mis võimaldavad võrrelda eri ajastute ja stiilide muusikat.

Praktilise musitseerimise ja loovtegevuste toetamiseks kasutatakse Eesti Pärimusmuusika Keskuse õppevideoid, mis käsitlevad nii laulmist kui ka pillimängu. Lisaks pakuvad interaktiivseid õppimisvõimalusi digitaalsed tööriistad, nagu BandLab, Ableton Live, BeepBox, GarageBand, MuseScore, Noteflight ja Audacity, mis võimaldavad õpilastel luua, töödelda ja analüüsida muusikat, arendades nende loomingulisi ja tehnilisi oskusi.

Muusikaõppes kasutatakse ka veebipõhiseid solfedžo ja muusikateooria treeningkeskkondi, näiteks musictheory.net, mis aitavad tugevdada muusikalist kirjaoskust ja kuulamisoskust.

Autorikaitse ja intellektuaalomandi teemade käsitlemisel toetatakse Eesti Autorite Ühingu ja Intellektuaalomandi Keskuse materjalidele. Lisaks suunatakse õpilasi kasutama Eesti

Muusika Infokeskuse ja ajakirja „Muusika“ ressursse, et saada laiem ülevaade Eesti muusikaelust, heliloomingust ja muusikaga seotud karjäärivõimalustest.